

Núria Alturo *et al.* (eds.): *L'argumentació*, PPU, Barcelona, 2006, 232 pp.

El llibre editat per Núria Alturo, Josep Besa, Òscar Bladas i Neus Nogué està constituït per una sèrie d'articles de diversa temàtica i orientació teòrica sobre l'argumentació. El llibre recull algunes aportacions al Tretzè Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona (14 de novembre de 2005) i a la XI Jornada sobre la Variació Lingüística (8 de juny de 2006).

L'argumentació és una part de la retòrica clàssica que durant anys va caure en l'oblit, però que a mitjan segle *xx* va revifar al recés de la *nouvelle rhétorique* de Perelman i Olbrechts-Tyteca, provinent de l'àmbit de la filosofia, i en l'actualitat hi ha diverses teories d'orientació lingüística, concretament des de la pragmàtica, que se n'han ocupat, en especial la teoria de l'argumentació en la llengua d'Anscombe i Ducrot.

Els treballs que procedeixen del Tretzè Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona són els de Xavier Laborda, Pompeu Casanovas i Margarida Bassols.

L'article de Xavier Laborda «Argumentació i retòrica, una descoberta formal i ideològica» parteix d'una interpretació històrica que se centra, d'una banda, en els principis de la fundació de l'argumentació com a part de la retòrica tradicional; de l'altra, en algunes realitzacions recents, com a prova de la modernitat de la retòrica i com a al·licient per a noves contribucions. Laborda defineix la retòrica com l'art de raonar, l'art de persuadir l'auditori en un entorn públic i d'aconsellar els interlocutors d'un entorn social o privat. En el naixement de la retòrica hi ha una descoberta formal i una descoberta ideològica. En primer lloc, es descobreix la prosa com a gènere discursiu. En segon lloc, es descobreixen les causes o principis de la demostració, i amb aquesta finalitat la retòrica estableix els tres gèneres discursius: del fòrum o judicial, del parlament o deliberatiu i de l'espectacle o epidíctic. La descoberta ideològica de la retòrica és indèstria de l'esperit democràtic de la *polis* grega. La retòrica, com a expressió de la llibertat de la paraula, s'oposa a l'exercici autoritari del poder, i és una part fonamental de la *paideia*, l'educació. En aquesta descoberta ideològica de la retòrica van exercir un paper fonamental els sofistes, intel·lectuals i professors, que van despertar gran expectació per la novetat dels seus ensenyaments, si bé van incitar l'hostilitat dels seus detractors. Quant a l'actualitat de la retòrica, Laborda planteja algunes nocions de la retòrica com a teoria, des de la perspectiva de la pragmàtica, i estableix una sèrie de principis: el situacional (adequació al context), el processal (parlar és seguir l'ordre d'un procés) i provatori (estipula les principals causes persuasives que indueixen l'interlocutor a creure o fer alguna cosa). A més d'aquesta retòrica pública, hi ha una retòrica interpersonal, que s'ha estudiat des de l'anàlisi de la conversa.

L'article de Pompeu Casanovas, «L'argumentació en dret: pressupòsits pragmàtics i cognitius per a la construcció de sistemes intel·ligents» se centra en el dret, l'argumentació i la intel·ligència artificial. El corpus de partença són alguns dels exemples obtinguts en el treball de camp del GRES (Grup d'Estudis Sociojurídics, dut a terme a la Universitat Autònoma de Barcelona). Casanovas argumenta la seva posició sobre la retòrica i el dret des de tres punts de vista: històric, contextual i inferencial. En l'apartat dedicat al punt de vista contextual, fa veure com es donen diverses situacions en els processos judicials en què hi asimetries entre els sistemes judicials de l'estat i els de la persona encausada, les quals dificulten la tasca dels jutges. Quant al punt de vista inferencial, fa veure que les inferències que es produeixen en situacions reals no són sempre expressables en implicacions lògiques. En la resta de l'article explica l'iFAQ JURISERVICE, que és una eina d'intel·ligència artificial que no raona per ella mateixa sinó que facilita, assisteix i s'integra en el raonament del jutge.

Margarida Bassols és autora de l'article «Qui s'està de defensar la seva opinió? Argumentació i pragmàtica», que pretén donar una visió panoràmica de les principals aportacions que ha fet la pragmàtica a l'estudi de l'argumentació. Entén per argumentació l'acció humana executada amb el llenguatge que té com a objectiu la defensa o la refutació d'una opinió. L'enfocament pragmàtic de l'argumentació treballa amb accions més que amb idees, fets, conceptes, figures retòriques, etc. L'acte argumentatiu és un procés expressable (fa servir enunciats lingüístics), funcional (té una força il·locutiva i un efecte perlocutiu concrets), social (es duu a terme tenint en compte els altres interlocutors) i dialèctic (es construeix amb els altres parlants i es tracta de fer i refer les opinions interrelacionades dins d'una discussió amb la intenció de resoldre les diferències). Bassols caracteritza l'acte de parla argumentatiu, d'acord amb la teoria dels actes de parla d'Austin i Searle, i aplica també el principi cooperatiu de Grice i les màximes que en deriven, la qual cosa li permet plantejar els principis comunicatius de la pragmadialèctica. Estudia, a més, les etapes de l'argumentació, en cadascuna de les quals es manifesten uns determinats tipus d'actes de parla, segons la tipologia dels actes de parla de Searle (acte de parla assertiu, compromissori, directiu, etc.). A més a més, hi ha una sèrie de regles dels argumentadors raonables (regla de llibertat, regla d'obligatorietat de la defensa, regla de punt de vista, regla de pertinència, etc.). El fet que es contravinguin aquestes regles determina l'existència de les fal·làcies, que s'entenen com a moviments argumentatius erronis. Bassols analitza diversos tipus de fal·làcies i en posa exemples provinents de l'àmbit de la discussió política. En la resta de l'article s'estudien altres conceptes i principis pragmàtics en relació amb l'argumentació, com ara la pertinència i la implícitesa.

Els articles que procedeixen de l'XI Jornada sobre la Variació Lingüística són els de Vicent Salvador, l'article signat per Josep Besa, Núria Alturo, Monserrat Adam i Josefina Carrera, el d'Amadeu Viana, el de Patricia Wilches, el d'Estrella Montolí i,

finalment, el signat per Anna Cros, Margarida Bassols, Ibis Álvarez, Carles Monereo i Guillem Sala.

L'article de Vicent Salvador, «Argumentació i estructures lingüístiques», analitza l'orientació argumentativa de diverses estructures lingüístiques. El fonament teòric de la seva anàlisi són la teoria de l'argumentació en la llengua d'Anscombe i Ducrot, i d'altres aportacions, com ara l'anàlisi del discurs o la lingüística cognitiva. En primer lloc, analitza l'anàfora, que és una categoria mixta en diversos sentits: pot situar-se en l'àmbit oracional o en el textual o discursiu, opera amb classes de paraules diferents (noms, pronoms, etc.) i té una llarga tradició com a figura retòrica. En segon lloc, analitza les nominalitzacions semàntiques (vg. *pluja* com a nominalització del verb *ploure*), que impliquen un grau major d'abstracció en relació amb els verbs d'origen, cosa que denota una evolució en les llengües que han anat incorporant aquestes formes lingüístiques. Les nominalitzacions impliquen una capacitat d'entificació que constitueix un vector argumentatiu de primer ordre. Per exemple, la categorització dels actes verbals que contenen permet a les nominalitzacions de vehicular valoracions (vg. *amonestació*, *refutació*, *excusa*, etc.). En tercer lloc, les peces lèxiques d'una llengua solen dur un punt de vista associat, ja sia positiu, és a dir, eufòric (*acurat*, *intel·ligent*), ja sia negatiu, és a dir, disfòric (*amiguisme*, *encolomar*, *xafogor*). Aquest punt de vista incorporat fa que els mots s'emprin amb una determinada orientació argumentativa. Des d'aquesta perspectiva, Salvador analitza amb detall les diferències que es donen en els significats i l'orientació pragmàtica dels mots *risc* i *perill*. En quart lloc, aquests punts de vista positius o negatius s'associen també a unitats fraseològiques de base metafòrica, d'acord amb l'origen i l'evolució històrica que han experimentat, com ara el cas de *mans netes*. Finalment, Salvador analitza el fenomen de la concessió, com una estratègia retòrica que expressa els diversos matisos del contrast semàntic o pragmàtic, de manera que es modulen diverses menes de contraargumentació en el discurs. A aquesta estratègia retòrica s'associen diverses estructures lingüístiques en cada llengua, convencionalitzades i gramaticalitzades (aplecs com ara *tot i que*, *a despit de*, *si bé*).

Josep Besa, Núria Alturo, Monserrat Adam i Josefina Carrera són els autors de l'article «Les relacions de coherència en els textos argumentatius». L'article s'encabeix en l'àmbit de recerca del desenvolupament del repertori lingüístic en persones adultes alfabetitzades i vol mostrar una investigació en curs en què es pretén observar la correlació entre la variable temps i la qualitat del text, d'un costat, i de l'altra, les relacions de coherència que es manifesten en els textos argumentatius escrits d'estudiants universitaris. Els fonaments de la recerca són, d'una banda, els estudis sobre els canvis en les habilitats d'expressió escrita, particularment en persones adultes. Es parteix de 9 indicadors representatius de l'increment de la maduresa dels textos dels estudiants (llargària mitjana de l'oració en nombre de mots, llargària mitjana de l'oració subordinada en nombre de mots, la valoració global, etc.). D'una altra banda, es té en

compte la tipologia de les relacions de coherència que proposa Kehler (semblança, causa-efecte, contigüitat). A partir del corpus, que són 6 textos argumentatius de tres estudiants a partir dels quals es pretén avaluar el desenvolupament de l'expressió escrita d'aquests, els autors analitzen els resultats. En primer lloc, pel que fa a la relació entre la valoració global del text i el percentatge de mots a la conclusió i, en segon lloc, pel que fa a la relació entre la valoració global del text i les relacions de coherència que s'hi manifesten.

L'article d'Amadeu Viana «Humor i argumentació en la conversa ordinària: una aproximació» parteix de dos pressupòsits inicials. D'un costat, l'argumentació s'empra quan es vol aconseguir un determinat fi. De l'altre, l'humor comporta un canvi pragmàtic, un gir cap a la *non bona fide communication*, on els pressupòsits habituals de veracitat i confiança es veuen alterats. A l'hora d'analitzar l'ús argumentatiu de l'humor en la conversa quotidiana defineix la intervenció còmica conversacional, que és la unitat mínima d'anàlisi. Viana posa les bases de la seva investigació analitzant l'humor i l'argumentació en la conversa i després passa a l'anàlisi concreta i detallada de casos reals de fragments conversacionals, on es fan veure les diverses estratègies de l'humor emprat amb fins argumentatius, de manera que la implicació entre humor i argumentació és creixent en cadascun dels casos estudiats.

El treball de Patricia Wilches, «Tipología de argumentos para los discursos de ciencia», investiga els tipus d'arguments que es fan servir en el discurs acadèmic científic i en el discurs de divulgació científic periodístic, en relació amb un tema especialment conflictiu com és el de les patents científiques. El mètode que fa servir en la seva investigació té tres fases: en primer lloc, demarcar l'estructura argumentativa (introducció, desenvolupament i conclusió del discurs); en segon lloc, la identificació de les categories lingüísticodiscursives que donen compte de l'argumentació, concretament els marcadors del discurs i els modalitzadors; en tercer lloc, l'establiment de la tipologia dels arguments, que consta de quatre classes: arguments simptomàtics, arguments instrumentals, arguments per analogia i arguments implícits. Els resultats de l'anàlisi destaquen, fonamentalment, la presència d'arguments inferencials en tots dos discursos, si bé en el discurs acadèmic les inferències tendeixen a ser explícites, mentre que en el divulgatiu són més freqüents les implícites. El tipus d'argument més emprats en el discurs divulgatiu és el simptomàtic, perquè el divulgador pretén presentar el tema d'actualitat de manera general per poder fomentar una opinió crítica i una adhesió ideològica. El tipus més emprat en el discurs acadèmic són els arguments instrumentals.

Estrella Montolí es autora de l'article «Estrategias argumentativas en las corporaciones. El caso de la Oficina del Defensor del Cliente», en què estudia els processos argumentatius emprats per l'Oficina del Defensor del Cliente de l'empresa

ENDESA. En els textos emesos per aquesta oficina s'empren diversos mecanismes lingüístics i textuais destinats a una demostració ostensiva de l'objectivitat de l'emissor i, per tant, constitueixen la tàctica textual bàsica en la construcció de la imatge de l'emissor i en la legitimació d'aquest. A més, en aquests textos, s'observa una barreja de gèneres, bàsicament s'hi troba l'esquelet macroestructural d'un gènere característic de l'àmbit jurídic, però en un document destinat a mitjançar en l'àmbit comercial. Els textos que analitza Montolíó són resolucions a queixes dels consumidors d'ENDESA, que és un gènere semblant a les sentències del discurs judicial, i analitza les diverses estratègies argumentatives: l'ús de segments de caràcter evidencial, el recurs a la citació directa i la desfocalització referencial. Com a conclusió, les característiques lingüístiques, textuais i comunicatives més rellevants de les resolucions elaborades pel Defensor són, en primer lloc, la construcció ostensiva de l'objectivitat de l'emissor; en segon lloc, l'ús d'una estratègia de raonament argumentatiu com a base del dictamen i, finalment, l'aplicació d'estratègies de cortesia.

Anna Cros, Margarida Bassols, Ibis Álvarez, Carles Moreneo i Guillem Sala signen l'article «Gestió universitària: estils discursius i representacions identitàries». En el seu treball parteixen de dos extrems en els estils de gestió universitària, l'estil col·legial i l'estil managerial. El fet d'exercir una funció directiva implica utilitzar un discurs que té una orientació argumentativa molt important, ja que contínuament es pretén convèncer i fer actuar en un determinat sentit. El corpus de la investigació són dues entrevistes representatives de l'estil col·legial i l'estil managerial. En concret, s'atén a les estratègies de modalització del discurs, que són la modalització positiva o negativa (expressions que manifesten un judici de valor), la gradació epistèmica (grau de certesa i grau en què l'enunciador es responsabilitza del que diu) i la representació de l'altre (en quina mesura s'incorporen les veus d'altres enunciadors en el propi discurs). Aquestes estratègies confirmen la hipòtesi de dos models de gestió universitària ben diferents, el managerial i el col·legial, pel que fa a la motivació, la concepció i l'autoimatge. Per exemple, quant a la concepció de la tasca gestora, el discurs managerial es mostra com més continuista, amb poca assumpció de riscos i menys conscient de la dificultat; en canvi, el discurs col·legial és més rupturista, assumeix més riscos i té una major consciència de la dificultat.

El volum que ressenyem presenta una visió multidisciplinària de l'argumentació, tant pels temes tractats com per les eines metodològiques i teòriques que es troben en la base dels diversos treballs. A més, presenta una mostra representativa dels estudis que s'estan duent a terme en l'actualitat sobre l'argumentació. Tanmateix, es troba a faltar un capítol introductori en què s'esbossessin els principals fonaments teòrics de l'argumentació, així com les principals escoles lingüístiques que s'han ocupat en els darrers decennis d'aquest fenomen. Igualment, tot i que els temes tractats tenen un

gran interès, el volum presenta un problema freqüent en els volums miscel·lanis, sobretot quan constitueixen la publicació de ponències exposades encontres científics: els diferents temes tractats, en ser tan variats, donen una perspectiva de la importància que té l'argumentació en textos pertanyents a gèneres o estils ben diferents, però, en canvi, es troben a faltar estudis sobre gèneres textuals on l'argumentació té una importància òbvia i cabdal, com ara en determinats textos mediàtics, per exemple, el discurs informatiu o publicitari.

PELEGRÍ SANCHO CREMADES
Universitat de València

Juan M. Ribera Llopis, *Projecció i recepció hispanes de Caterina Albert i Paradís, Víctor Català, i de la seva obra*, L'Escala/Girona 2007, Ajuntament de l'Escala/CCG Edicions, 342 pp.

Com a resultat del projecte d'investigació mereixedor de la III Beca d'Hivern Víctor Català (2005), el present treball de Juan M. Ribera Llopis, docent de Llengua i Literatura Catalanes a la Universidad Complutense de Madrid, omple un buit considerable pel que fa a l'estudi de l'obra de Víctor Català. Des d'una perspectiva comparatista i de recepció literària, l'autor es recolza en el fons documental conservat a la Casa Museu de l'Escala i en una ben assimilada xarxa de lectures crítiques amb l'objectiu d'estudiar, al llarg de seixanta anys de producció literària (amb el parèntesi forçós de la Guerra Civil), les traduccions castellanes de l'obra de Caterina Albert i Paradís amb la identificació dels seus traductors i la projecció de l'autora en l'àmbit cultural i literari hispànic.

Per a dur endavant aquesta empresa, Ribera Llopis juga a tres bandes i empra com a fonts bàsiques del treball, d'una part, l'epistolari conservat; d'una altra, les traduccions i autotraduccions existents (sobretot de la narrativa victor catalanesca) pendents encara d'estudi; i també la crítica coetània que dedicà pàgines en diferents publicacions en llengua castellana a l'autora de l'Escala. Aquest triple eix conductor forneix un recorregut convergent per la trajectòria literària i biogràfica de l'autora amb l'objectiu d'il·lustrar les relacions culturals castellanocatalanes que ens informen d'un context adient a la recepció dels escrits de l'autora que s'amagava «al cap i a la fi, inútilment» sota el pseudònim de Víctor Català.